

# „КАК ТЪРСИХ БЪДЕЩЕТО СИ“ от КАМЕН КАЛЧЕВ

Изд. на БКП, 1970, стр. 174

Тази книга на именития ни белетрист не е жанрово монолитна. Това нейно своеобразие обаче не следва да се смята за недъг. Тя не е нито „чиста“ белетристика, нито очеркова книга, нито изцяло мемоарна, а по-скоро някакъв хибрид. Все пак обобщаващият размисъл за авторския живот в литературата и мемоарният елемент са преобладаващите. Споменът е, който дава спойката. Това своеобразие не намалява значението на творбата, защото преживяното е поднесено къде по-бегло и непретенциозно, къде по-задълбочено и с тънки прозрения, с артистична сърчност и възискателност; понякога с хумористични отсенки, ала винаги с едно светло чувство за гражданска отговорност, с непосредна близост до читателя, с простота и искреност.

Особено затрогват състезателните страници, посветени на покоряващата сила на онова романтично въодушевление, което наричаеме творческа младост. Тъкмо тя е свързана с активния фермент на революцията и със създавателната жажда за самоизява. Но и с колебанята, съмненията и разочарованието от сектантството; с опиянението от дългия и с новата същност на най-важното от димитровския курс на партията. И навсякъде се усеща дръзновеният стремеж на автора да се добере до „великата и неясна тайна, наречена човешка душа“. И в този свой стремеж среща „триумф“ и „скепсис“, „светлини“ и „сенки“, „вечно“ и „преходно“, без издънжика да разбере, че те се взаимно отричават, но и заедно се раждат и умират в своето противоречие. И зад привидния хаос от най-различни впечатления и преживявания се издига вътрешното единство и органичност на една творческа душевност. Преживяното и самокритичните изповеди са обогатени с възделената сладост на спомена и с трезвата мъдрост на зрелостта. Облхвани са и от съкровената радост на творчеството, даващо смисъл и съдържание на един пълноценен живот.

Ала с това не се изчерпва обемът на тази своеобразна книга. В нея Камен Калчев разкрива и една значителна част от преживяванията на своите съученици, учители, съселяни, на свои другари, участници в литературния кръжок „Хр. Смирненски“, на ськи-

лийници от Централния затвор, на нелегални функционери, партийни дейци, партизански организатори и т. н. Той проектира техните съдби, без детайлно да ги портретува. Но той не си поставя и подобна задача. За него са по-важни неизвестните досега факти и съображения, спорове и преживявания, разкриващи духовните хоризонти на един писателски колектив, посветил се изцяло на литературата и приел за основен метод социалистическия реализъм.

Действието е свързано ту със събития в столицата, ту с детството и юношеството на бъдещия писател в балканското село, ту с различните ктове на родината, където творецът е възмъжавал и е набирал жизнени сокове за своите произведения. Той разкрива и много неизвестни моменти от творческата биография и на своите пишещи събратя. В този смисъл споделените наблюдения, разказани топло и увлекателно, не са само изповед за един живот, а своеобразна биография на онова „средно“ литературно поколение, което откри в комунизма своята жизнена и творческа съдба: поколение, твърде дръзновено, за да не остане да живее със старите илюзии и достатъчно дисциплинирано, за да не се откъсне от проверените партийни традиции в литературата.

Повествованието въздействува с онези дълбоко изстрадани моменти, дали трайни следи върху естетиката на белетриста. Те са написани с много нежност и топлина, затова звучат като лирика в проза. Тези епизоди са съгрети с тревогата и откровеността на комунист, верен на правдата на живота и на собствената си преживяна драма на сирак от войните.

Личността на писателя се превръща в главно действащо лице. Психологическата му еволюция се явява организиращият и обединяващ център на повествованието. В повечето случаи преживяното е ракурсът, чрез който се осветляват събития и явления, процеси и тенденции. И за да изобрази всичко непосредно, в едни случаи преобладава самонаблюдението, в други — самоиронията, в трети — болката на самоизмамения, а в четвърти — задълбоченият размисъл за бързите революционни промени на живота и на хората, настъпили след народната победа. Тъкмо затова художественото изображение, идейните обобщения, естетиката и цялата философия на писателя представляват интерес и за

теорията, и за критиката, и за литературната история. Още повече, че авторите монолози носят органичен характер, макар Калчев да не се ограничава нито само в рамките на спомена, нито в сферата на привидно спокойното белетристично изображение, нито пък само в откровението на изповедта. И може без всякакво колебание да се твърди, че навсякъде в оценките белетристите е искрен, пряк, точен и категоричен. Някои от тези оценки събуждат много нови мисли и са ценни дори и когато поразяват известни възражения, защото са едно свидетелстване за важни жизнени събития и защото носят силата и логиката на лично изстраданото.

Лабораторните тайни, възмущенията и творческите търсения се ограничават в рамките на няколко десетилетия. Време достатъчно, за да се съзре отговорно същността на класовата истина в изкуството, да се открие „главното“ в епохата и правдата, в болките и страданията на трудовите хора. Съзнал тежестта на „кривулиците“ и мъките по търсенето на голямото в изкуството, Калчев открива ярката посока и благородството в „голямата ни цел“. И той действително постига плътното сливане на герой, среда и белетристично „аз“. „Вървах по дирите на истината с широка крачка — изповядва авторът — и дръзко измествах от пътя си намесата на „вътрешния редактор“, като се позовавах на ония принципи, които и тогава, и сега, и винаги ще бъдат ориентирите на комунистическото ни верую, потвърдени и от партийните документи на историческите конгреси. С тях оправдавах извения си глас и казаната остра дума“ (стр. 173—174). Тъкмо тази убеденост, органичност и развълнуваност на авторското слово повишава значението и въздействието на „Как търсих бедещето си“. Една книга, която съдържа откровения, истини, творчески изповеди и открития на писател, осъществяващ себе си, който продължава и днес да дири щастие и в други самооткрития и превъплъщения, за да изследва духовния свят на съвременника, за да търси отново бъдещето за себе си и за народа.

*Христо Йорданов*

## „МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ“ от А. С. БУШМИН

Изд. „Наука“, Ленинград, 1969, 226 стр.

Книгата на А. С. Бушмин „Методологические вопросы литературоведческих исследований“ е продължение на излезлите миналогодишни статии и трудове. С дълбочина и широка научна аргументация в тоя самостоятелен

труд са поставени най-актуалните въпроси на методологията на съвременното марксистическо литературознание. И главната заслуга на автора е, че той разкрива не само теоретически аспект на тия все още нерешени, дискуссионни проблеми, а въз основа на обобщението на почти целия досегашен опит на съветските литературоведи, философи, социолози набелязва пътищата за тяхното конкретно решаване, предлага свои „модели“ в съвършенствването на методиките и методологията на литературоведите марксистически, стреми се да разкрие новото в областта на теорията и историята на литературата, в утвърждаването на общотеоретичните и специфично литературните основи на метода на социалистическия реализъм.

В първа глава от книгата се набелязват главните методологически задачи, които има да решава съвременното литературознание. Авторът взема отношение към някои опити (главно в средата на учените-философи) да отгледат правото на частните методологии, мотивирайки се с това, че марксизъм-ленинизъм по същество е обща методология на всички останали науки. „При такова разбиране на въпроса — подчертава А. С. Бушмин — методологията на частните науки се лишава от своята самостоятелност, разтваря се, изчезва във философската всеобща методология и се свежда само до приложение, конкретизация на последната в специалните области на знанието, а творческият подход, новите открития в методологията се смятат за дело само на философите.“ Според учения това положение е една от причините за индиферентизъм и скованост в инициативата на представителите от частните науки в посока на самостоятелни методологически дирения. „Назряла е нуждата от частнонаучни методологии, разработени така, че специалистите в различните области на хуманитарното знание биха се почувствували и те представители на единната марксистко-ленинска наука за обществото и човека“, заключава А. С. Бушмин.

Това свое гледище за необходимостта от присъствие на методология в съвременните изследвания на литературоведите-марксистите авторът защитава в книгата си с голяма последователност, широка научна аргументация и с публицитичен жар. За него методологията на всяка отделна наука не само намира за себе си научно основание в диалектическия материализъм, но в същото време тя потвърждава неговата вярност, задълбочава и разширява с откритията си представата за неговата всеобща евристическа ценност.

За да разкрие по-пълно мястото на методологията в литературоведческите изследвания, авторът разглежда проблема за съотношението на методологията на литературознанието с теорията на литературата и изказва убеждението си, че последната